

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

16 Vtrùm fur & quiuis alius iniquus possesor teneatur restitutionem facere iuxta summam æstimationem, quam tempore detentionis habuit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

96 *Si alio loco vel tempore destruitur, ubi non perisset.* Dixi, *Modo eam perimat eo loco, &c.* Quia si eam perimat alio loco, vel postea, ubi non perisset, tenebitur ad eius compensationem. Exemplum, Si furatus es vestem vel equum de domo alterius, quae paulo post casu cum tota suppellectile conflagrauit (in qua etiam res illa perisset, nisi apud te seruata fuisset) & haec res postea apud te pereant, vel casu furripiantur, teneris. Ratio est; quia quando periculum transit, si res extet, rursus incipit domino valere, quia ipsius mansit; ergo etsi casu pereat, fur tenetur, cum fuerit in mora; si enim restituisset quando debebat, dominus eam saluam recepisset, neque apud eum perisset. Idem dicendum de rebus, quae ex naufragio eripiuntur: iam enim incipiunt domino valere. secus erat ante naufragium, cum iam tempestas saeuiret. Idem dicendum, si alio loco. v.g. Detulisti annonam in alium locum, ubi non perisset: si eam ibi consumas, teneris. Ratio est; quia res illo loco constituta, iam incipit domino rursus valere, & consequenter debet ei restitui.

97 Dices, Si eam restituisset, peritura erat apud dominum; ergo non censetur domino valere.

Respondi, negando consequentiam; quia re ipsa restituta non fuit, sed mansit in loco tuto, ac proinde non potuit ibi consumi, sine obligatione restituendi.

98 *Si factus locupletior.* Dico Quarto, Si fur rem vendidit, vel eam consumendo factus est locupletior, tenetur ad restitutionem, quatenus factus est locupletior, etiam si apud dominum fuisset peritura. Probat; quia pretium & illud augmentum fortunarum futis, successit in locum rei, ita ut res censetur extare veluti in altero se & aequipollenti: ergo hoc totum domino rei restituendum. Confirmatur: nam pretium est instar rei, cuiusque vice fungitur apud omnes gentes. Nec refert, quod dominus non habeat actionem realem in pretium; sufficit enim personalis, ut ei debeat restitui. Satisfacit tamen restituendo rem similem. vide infra num. 107.

DUBITATIO XVI.

Utrum fur & quiuis alius iniquus possessor, teneatur restitutionem facere iuxta summam aestimationem, quam tempore detentionis habuit.

99 Quidam affirmant. v.g. Furatus es modium tritici, qui tunc valebat tres aureos, sed ante restitutionem excreuit ad quinque, deinde sensim remisit ad tres: dicunt te teneri ad quinque. Ita Nauarrus cap. 17. num. 26. Idem videtur sentire Gabriel dub. 15. q. 2. art. 3. dubio 1. conclus. 3. Ratio est; quia quidquid incrementi accessit, est domini. vnde totum illud tenebaris domino reddere: qua obligatione non es liberatus; non enim per solutionem, nec per remissionem, nec per donationem: ergo, &c.

Sed vitendum est distinctione cum Ioanne Medina, Cod. de restit. qu. 6. & Couarr. ad reg. Peccatum p. 2. §. 6. num. 2. Vnde

100 *Si effecta melior, extet.* Dico Primo, Si res effecta sit melior vel maioris pretij apud furem, & adhuc extet; tota domino reddenda, etiam cum illo incremento. Ra-

tio est; quia res semper mansit in dominio prioris domini: vnde ad eundem pertinet eius incrementum & status melior. vt, si abstuleris palmum equinum, aut vitulum, qui postea apud te adoleat: si nummos, quorum pretium apud te sit auctum.

Nec refert quod apud dominum non fuisset effecta melior, vel forte periisset: quia hoc ipso quo extat, domini est. vnde ratione rei acceptae & extantis, debes restituere. Hinc sequitur, eum qui accepit frumentum vel pecuniam, & retinuit donec excreuit aestimatio, teneri restituere simile frumentum, si prius consumpsit; vel illam aestimationem, si adhuc durat. Etsi enim forte non statuisset illam tunc temporis vendere; tamen quamdiu durat illa aestimatio, est in ipsius potestate tanti vendere. vnde non tenetur in restitutione tunc temporis minore compensatione esse contentus.

Notandum tamen ex Couarrua num. 3. ex-
101
pensas esse deducendas, (saltem in foro interiori) quibus res effecta est melior, quas dominus facere debuisset, si rem ad eum statum voluisset perducere. nemo enim cum damno alterius locupletari debet. vt si ex argento furtiuo pateram confeceris, vel equum magnis expensis educaueris vel curaueris. In foro tamen externo leges non patiuntur expensas aestimari, sed in poenam fur illis priuatur. Verum, cum hoc poenale sit, non obligat ante sententiam Iudicis, teste Couarrua ibidem. Itaque dominus accipiens rem suam ita meliorem effectam, tenetur in foro conscientiae aestimationem expensarum facere, non solum necessariorum, sed etiam vtilium, industriae item & laboris a fure adhibiti, vt docent Couarr. & Medina supra, & Petrus Nauarra lib. 4. cap. 1. num. 32. Si tamen dominus interim cum damno suo caruisset vsu vel fructu rei suae, hoc etiam aestimare potest: vt omnibus consideratis, fiat aequalitas.

Dico Secundo, Si res permanferit in eodem
102
statu, sufficit eam vti est restituere, lucrum tamen cessans & damnum emergens ex detentione, domino sarcendum est. Quare si industria domini res futura erat multo melior, hoc est aestimandum; (deductis laboribus & expensis eius) nam hoc ad lucrum cessans pertinet.

Dico Tertio, Si res effecta sit deterior, vel minoris pretij quam erat antea; sed idem euenturum erat apud dominum, qui eam vsque ad hoc tempus erat seruaturus; satis est illam reddere vti modo est. vt si pretium frumenti vel pecuniae rursus decreseat: si equus, ante sanus & valens, debilitetur, &c. colligitur ex dub. 15. res enim accreuit & decreuit domino suo. Idem docent Couarr. & Medina supra. Itaque in casu illo tritici, teneris solum ad tres aureos: (nisi forte eo tempore, quo valebat quinque, coactus fuerit dominus emere quinque; tunc enim ratione damni emergentis, teneris ad quinque.) Ratio est; quia licet incrementum illud, quod res habuit siue in se, siue in aestimatione, totum fuerit domini; tamen dum ponimus eam tunc non vendendam, sed seruandam in aliud tempus, quo rursus futura erat deterior, aut minoris pretij, censetur illud incrementum domino prorsus inutile, ac nullius pretij. vnde si res sic effecta deterior, illi restitatur, nullum damnum superest; tantum enim habet, quantum si
103
Si apud dominum deterior futura.
ablata

ablata numquam fuisset; & aliàs de illo incremento nihil ampliùs extat.

104

Hinc patet responsio ad argumentum pro sententia Nauarri supra allatum. Fur enim soluitur obligatione faciendi illius incrementi, per hoc quòd non ampliùs extat, & simili modo apud dominum erat desitutum. In hoc enim casu tenebatur solum ad illud incrementum ratione rei acceptæ, non autem ratione damni illati; quia non censetur domino damnum ex omissione restitutionis illatum esse, quando res apud dominum simili ratione deterior futura, aut incrementum nullius utilitatis domino est futurum.

Petes, Quid si fur illam vendidit in optimo statu?

105

Si vendita
à fure in
optimo
statu.

Resp. & Dico Quarto, Si res intrinseco augmento melior effecta, vendita est vel aliter alienata per furem, tenetur domino restituere æstimationem, quam habet in illo statu, (detractis tamen impensis) etiam si apud dominum non erat melior futura: si autem solum extrinseca æstimatione aucta est, eamque tunc vendidit, & dominus eam venditurus non erat, tenetur solum ad æstimationem, qua domino erat valitura. Loquor autem in euentu, quo neque rem ipsam, neque similem parvis bonitatis potest restituere.

Prior pars patet; nam totum illud incrementum intrinsecum, statusque optimus, rei inherens, est quiddam pertinens ad dominum rei, ratione cuius ipsa res plaris valet: ergo sicut æstimatio substantiæ rei est domino restituenda, ita etiã æstimatio huius augmenti. vt si abstulisti pullum equinum, & adultum vendidisti: quidquid enim accessit illi pullo magnitudinis, roboris, dexteritatis, est domini; ac proinde si domino restitui non potest, æstimatio restituenda est, non solum pulli, sed etiam illius accessionis: nam in utroque damnum datum est. Puto tamen non esse restituendam domino æstimationem rigorosam, etiam si ipse ita vendidit; quia non censetur domino in hac damnum illatum, nisi ipse rem tanti erat venditurus. Sufficit igitur restituere mediam, vel etiam infimam. Sufficit etiam restituere rem eiusdem speciei æquæ bonam, detractis expensis & compensato damno si quod interuenit, &c.

106

Alterà pars probatur, quia quando sola æstimatione aucta est, nihil ei accessit, ratione cuius plaris valeret, quàm antè vel post; sed incrementum pretij prouenit ob causam extrinsecam, v. g. ob raritatem rei, vel copiam emptorum, vt patet exemplo tritici & pecuniæ, supra. ergo si eo tempore vendita fuit, quo valuit plurimi, non tenebitur restituere illam æstimationem, si dominus illam non erat tunc venditurus. Ratio est; quia hoc ipso quo dominus eam rem non erat venditurus, sed seruaturus donec pretium decrederet; non censetur accepisse damnum, quoad illud incrementum. vnde fur potest illud retinere; quia censetur fructus industriæ, sicut enim industriæ est rem efferre in locum ubi plaris valet, ita etiam eam scire vendere eo tempore, quo plaris valet. Confirm. Quia res suo tempore scitè vendita, est maioris utilitatis, quàm seruata in tempus importunum, quo pretium erit vile. atqui quòd opportunè sit vendita, est ex industria furis, neque id habitura erat apud dominum. ergo lucrum illud est fructus industriæ; ac proinde non debitum domino, cum opportunitas effluxerit, & pretium decreue-

rit, tunc enim non est ampliùs in potestate domini, tanti vendere. Quare qui accepit modium frumenti, cum valeret tribus aureis, & vendidit eo tempore quo valuit quinque, non tenetur restituere domino nisi tres, si rursus pretium eoultque decreuit, & dominus vsque ad hoc tempus erat seruaturus; vel si erat venditurus aut consumpturus, antequam pretium intenderetur.

Dices, Dominus habet ius ad pretium rei suæ: ergo est ei totum restituendum. Confirmatur, quia nemo potest ditescere ex alieno.

107

Respond. Dominus in præsentis casu non habet ius ad pretium rei per furem venditæ, nisi quatenus id est necessarium ad faciendum damnum ex ablatione rei acceptum. Nam totum pretium est furis, vt patet ex L. Qui vas. 48. §. vltimo. 7. De furtis. Vnde solum potest à fure repetere æstimationem damni. quare si eam non erat venditurus dum valebat quinque, non potest exigere quinque, nisi adhuc tanti valeat.

Ad confirmationem. Non potest quis ditescere ex re aliena, ita vt per eam formaliter fiat ditior, hoc enim est detinere alienum; sed bene potest ex ea, tamquam ex causa, ditescere absque damno alterius; sicut cum quis pecunia furtiua negotiatur.

Dices Secundo, Si fur, cum res apud dominum esset peritura, eam accipiat & vendat, dominus potest repetere pretium; quia pretium succedit in locum rei, & ad bonam fortunam domini perinet, rem tunc fuisse surreptam: ergo similiter si fur eam vendat quando valet plurimi, dominus poterit pretium repetere; cum id in locum rei succedat, etiam si eam ipse non erat venditurus. Quòd enim tunc vendita sit, ad bonam eius fortunam pertinet: vnde non erit vllum discrimen inter augmentum rei intrinsecum & extrinsecum.

Obiectio.

Respond. Negando conseq. est enim dispar ratio. Cum enim à fure venditur res apud dominum peritura, tenetur fur non ratione iniustæ acceptionis (si enim perisset similiter apud furem, ad nihil obstrictus mansisset) sed ratione rei acceptæ, quæ apud illum extat in æquivalenti, quatenus ex pretio factus est ditior, sine vlla peculiari industria; vt dictum est supra à n. 98. Si enim peculiari industria sua plaris vendidisset (v. g. pretio rigoroso, aut quia repentina superuenit caritas, quæ mox cessauit) non teneretur nisi de pretio ordinario, id est, quanti res tunc temporis communitè æstimatur. Nam illud auctariu est fructus industriæ. Nos autem loquimur hinc in euentu, quo fur factus est ditior ex peculiari industria per quam res illi plaris valuit quàm domino; quem excessum dicimus non teneri restituere. Confirm. Quia in prædicto casu fur satisfacit restituendo tantumdem frumenti parvis bonitatis: atqui non valet iam nisi tribus aureis: ergo non suppetente frumento, restituendo tres aureos satisfacit ad æqualitatem. Pari modo in altero casu, si fur restituar domino rem venditam, vel aliam similem parvis bonitatis; non est quòd dominus, apud quem erat peritura, pretium venditionis exigat. Pretium quidem succedit in locum rei, non tamen succedit in omnes rei obligationes, neque qua parte censetur fructus industriæ: & semper res similis parvis bonitatis restitui potest compensato damno, si quod ex detentione domino obuenerit. Confirm. Quia non minus res empta aliena pecunia succedit in locum pretij, quàm pretium succedit in lo-

Responsio.

cum rei alienae venditae. Ac fur pretij non tenetur restituere rem emptam, sed satisfacit restituendo pretium acceptum: ergo fur rei non tenetur restituere pretium rei venditae, sed satisfacit restituendo rem venditam, vel similem parisi bonitatis.

Dices, Cum pretium frumenti decreuit, non censetur frumentum parisi bonitatis: ac proinde non satisfaciet ad aequalitatem. Sed hoc est contra communem modum loquendi. Nemo enim dixerit, frumentum esse melius quia carius, aut deterius quia minus carum. Deinde si non est parisi bonitatis quando est minoris pretij; ergo si cum modius frumenti valebat 5 aureis dedisti mihi mutuum vnum modium, concessio termino vsque ad messem, non satisfaciam reddendo tantumdem in messe, si tunc minoris valet; quod est absurdum. Tertio, Bonitas aestimationis est tibi nullius pretij, si non statueras vendere, & occasio vendendi iam est elapsa. Nec refert, quod hac ratione homo commodum perciperet ex dilatione restitutionis; quia id per accidens est. Sicut enim accipit commodum quando pretium decreuit, & talis res facilius haberi potest: ita potest incurere incommodum, si pretium crescat, & res illa difficilius sit obtentu. Adde, semper accipere incommodum spiritale incomparabiliter maius.

108 *Si dominus erat venditurus.* Dico Quinto, Si dominus rem erat venditurus in optimo statu, vel summa aestimatione, tenetur fur praeter rem ipsam, restituere aestimationem illius incrementi, vel pretium rei quo dominus eam vendidisset, etiam si ipse inde commodum non perceperit. In hoc casu vera est sententia Nauarri. Ratio est; quia tunc est verè causa huius damni per suam inquam detentionem, impediendo ne dominus inde lucrum faceret, quod alioquin facturus erat.

Nec refert, utrum res casu an culpa furis perierit, deterioreve facta sit; quia mora tua est damni causa. Idem dicendum, si res intrinsecè melior effecta apud furem, deinde facta est deterior, vel perit; quae si suo tempore reddita fuisset, id incommodi apud dominum non accepisset. quo casu etiam vera est Nauarri sententia; nam totum hoc incrementum erat domini, ac proinde illi restituendum. Si ergo non restituit, est in mora; & consequenter tenetur etiam in casu fortuito.

109 Dico Sexto, Si incertum sit quo pretio aut in quo statu dominus eam erat venditurus, restitutio facienda secundum optimam statum & summam aestimationem, quam interea habuit. Ita passim DD. Ratio est; quia in eo statu vendi poterat, & in dubio melior est conditio innocentis, in eiusque fauorem inclinandum.

Dices, Non constat, an verè damnum illud optimi status intulerim; ergo non teneor: nemo enim tenetur plus restituere, quam constet abstulisse.

108 *Aestimanda incertitudo.* Ob hoc argumentum, verius videtur, in rigore non debere restitui secundum optimum statum in foro conscientiae; sed posse detrahi aestimationem illius incerti. cur enim tantum teneatur restituere, quando est incertum, quantum dum est certum: illud enim esse incertum, minuit aestimationem damni. Inclinandum autem in fauorem innocentis in foro externo, vbi nocens est puniendus, & quando non suppetit melior ratio constituendae aequalitatis.

D V B I T A T I O X V I I .

Utrum fur & quiuis alius mala fidei possessor, fructus perceptos, & eos qui percipi poterant, teneatur restituere.

Notandum est, Eum, qui detinet rem alienam, detinere vel bona fide; (vt si putet esse suam, vel legitimè concessam) & hic dicitur possessor bona fidei, de quo infra agendum. vel mala fide; (vt si sciat vel putet, se non legitimè detinere) hic dicitur possessor mala fidei, qualis est fur, raptor.

Notandum Secundo, Fructus esse duplices; quidam sunt fructus rei, qui nimirum ab ipsa re proueniunt, quamuis intercedat humana industria; vt sunt fructus agrorum, arborum, aedium, & earum rerum quae habent vltim locabilem. pretium enim locationis est fructus earum, quem mediante vsu sui, qui pretio est aestimabilis, pariunt. Alij sunt fructus industriae, vt quæstus, qui percipitur negotiatione, vt emendo vili, vendendo carè, ratione temporis vel loci. Nudum autem rei pretium non censetur fructus rei, sed succedit in locum rei, tamquam altera res. Item quæstus, qui ex vsu artificioso alieni instrumenti; vt si alieno penicillo, vel coloribus alienis pingas.

Nunc sit Prima Propositio, Possessor mala fidei tenetur restituere non solum rem alienam, sed etiam fructus ex ea perceptos: nempe fructus rei, non autem nuda industria. est communis sententia DD. Ratio est, quia fructus rei hoc ipso quo producantur, cedunt in dominium eius qui est dominus rei. §. Is verò. Instit. de rerum diuisione: ergo non minus sunt restituendi, quam res ipsa. deducenda tamen sunt expensae, quas dominus facere debuisset ad illos percipiendos: vt si fur agrum coluit alterius; si equum furtiuum aluit, quod non solum intellige de impensis necessariis, sed etiam vtilibus, quibus res effecta est melior & fructuosior. Item de opera & labore non solum conductitio, sed etiam quem fur per se praestitit, horum omnium aestimatio detrahi potest, si dominus tantumdem impendere debuisset. Secus si ipsemet sine impensis, vel certè minoribus, aequè multum erat praestiturus.

Dices, Si expensae possunt deduci, id fiet ratione damni, quod fur incurrit, rem alienam curando; atqui dominus non tenetur illud damnum aestimare, sed fur sibi impuet quod fecit: ergo.

Resp. Non praecise ratione damni furis, expensae deducuntur, sed quia rem alterius suo sumptu vel labore meliorem reddidit, quod dominus sine pari sumptu non fecisset.

De impensis in ea quae solum ad ornamentum & voluptatem pertinent, distinguendum est. Si enim dominus illud ornamentum velit retinere, debent deduci; si nolit, non debent. poterit tamen tunc iniquus possessor illud auferre, vt si horologium aedibus affixit. Si nequeat auferri, res arbitrio prudentis transigenda. Dixi, fructus rei, non autem nuda industria; quia fructus nuda industriae non sunt restituendi: vt si aliena pecunia es negotiatus, non teneris lucrum dare; sed dumtaxat summam surreptam, compensato simul

110
Fructus
reales &
industriae.

111
Restituit
fructus
reales.

112
Expensae
detrahenda.

113